

PUHELINMUSEO Elisa
Jukka Laine

9.4.2007

HISTORIALLISET PÖYTÄPUHELIMET

L.M.ERICSSON (LME), RUOTSI

AC 110, 'LUURANKO' MALLIVUOSI 1892

Puhelin on ensimmäinen LME:n täydellisellä kuulotorvella varustettu malli. Siitä tuli hyvin suosittu, ja sitä valmistettiin ja myytiin kolmenkymmenen vuoden ajan ympäri maailmaa. Yleisesti sitä kutsuttiin nimellä 'Luuranko' (Skeletal). Ruotsalaiset itse puhuivat Mäyräkoirasta (Taxen). Museon puhelin on tehty Kjøbenhavns Telefon Aktieselskabile. Laitoksen nimi on koneen jalassa. Erikoispiirteinä ovat lisäksi punainen soittokellon katkaisupainike ja erikoismuotoiltu liitäntärasia. Vaikka puhelimia tehtiin valtava määrä, se on koristeellisuutensa vuoksi haluttu ja siksi melko harvinainen.

AC 210, MALLIVUOSI 1893

Tämä on toinen LME:n menestysmalli, jota kutsutaan 'Kahvinyllyksi', koska se muistuttaa aikanaan yleistä Peugeot-kahvinyllyä. Puhelin oli aikanaan 'Luurankoa' halvempi, ja meni myös hyvin kaupaksi maailmalla. Vaikka mallia valmistettiin parinkymmenen vuoden ajan suuria sarjoja, se on kadonnut koriste-esineeksi ja keräilijöiden hyllyille niin, että se on nykyään eräs kalleimmista puhelimista.

BC 2050, MALLIVUOSI 1896

Puhelimessa ei ole soittovirtainduktoria, joten sitä käytettiin mm. toimistoissa ja hotelleissa. Tässä museon koneessa on ns. hygienialuuri. Normaaliluurissa oli puhesuppilo, 'sylkykuppi'. 1900-luvun vaihteessa ruvettiin kulkutautien vuoksi kiinnittämään erityistä huomiota hygieniaan. Ihmisillä oli oma sylkykuppinsa, jonka he vaihtoivat puhelimeen, jolla aikoivat puhua. Tämä oli tietenkin hankalaa. LME rupesikin valmistamaan tällaista erikoisluuria, jossa mikrofonin edessä oli ääntä kokoava levy. Rakenne keräsi pelättyjä 'basilleja' vähemmän kuin suppilo. Luuri ei ollut missään puhelimessa vakiovaruste, vaan se piti ostaa ja vaihtaa erikseen.

BC 2000, MALLIVUOSI 1896

Kone on edellisen puhelimen rinnakkaismalli. Siihen on saatu lisää näyttävyyttä lisäämällä sinänsä tarpeeton välitaso. Tähänkin on vaihdettu hygienialuuri, koska puhelimet ovat olleet toimistokäytössä, jolloin käyttäjiä on ollut paljon ja bakteerien pelko aiheellisempi.

CG 1110, MALLIVUOSI 1903

Koristeellinen puhelin on saanut lempinimen 'Hämähäkki'. Pöydällä olevassa osassa on vain kuulotorvi ja sen kannatin. Muu osa puhelinta on seinällä olevassa kotelossa. Alkujaan kotelo oli puuta (malli CG 1100), mutta muuttui noin v. 1910 metalliseksi. Pelkkä pöydällä oleva puhelin on ilman koteloakin harvinainen, ja puukoteloja ei ole säilynyt kuin muutama.

AC 300, MALLIVUOSI 1902

Koska puhelimet olivat aikoinaan suhteellisen kalliita, alun perin käsikeskukseen tarkoitettut puhelimet muutettiin keskusten automatisoitumisen yhteydessä usein niihin sopivaksi lisäämällä valintalevy ja muuttamalla hieman kytkentää. Tähän museopuhelimeen lisätty valintalevy on jätetty paikalleen. Muista modernisoiduista koneista se on poistettu, minkä huomaa etuseinässä olevasta kolmesta reiästä. Kone on LME:n ensimmäinen uudempaa muotoilua edustava kokonaan koteloitu malli. Tosin vanhempi 'Kahvimyllykin' oli jo koteloitu, mutta sitä voidaan pitää enemmän erikoisena koristepuhelimenä.

AC 400, MALLIVUOSI 1905

Tämä uudempi malli eroaa edellisestä lähinnä peltien koristemaalausten osalta. Puinen jalusta on myös hieman eri näköinen. Puhelin on ollut aikoinaan pitkään peruspöytäpuhelinmalli.

AC 400 KAKSOISPUHELIN, MALLIVUOSI 1905

Puhelimeen voidaan liittää 2 puhelinlinjaa.. Linja valitaan edessä olevalla vipukytkimellä.

Pyöreeä välkky ilmaisee muuttumalla valkoiseksi, että valittu linja on jo jonkun toisen käytössä.

CL 500 KAKSOISPUHELIN, MALLIVUOSI 1909

CL 500 on ensimmäinen LME:n puhelin, jonka kuori on tehty yhtenä kappaleena puristamalla teräslevystä. Valmistuskustannukset pienenevät, koska kotelo ei enää tarvinnut koota monista osista. Ulkonäkö on samalla muuttunut virtaviivaiseksi ja tyylikkääksi.

CG 3001, 1910-luku

Konetta kutsuttiin 'päällikköpuhelimeksi'. Se on tarkoitettu keskusparistojärjestelmään sivupuhelimeksi, jolloin paristoa ei tarvita. Soittokellona on käytetty erillistä lisäkelloa. Puhelinta ei voi parhaalla tahdollakaan sanoa kauniiksi, mutta halpa se on varmasti ollut.

A 150/10. PIKAPUHELIN
10 LINJALLE,
MALLIVUOSI 1898

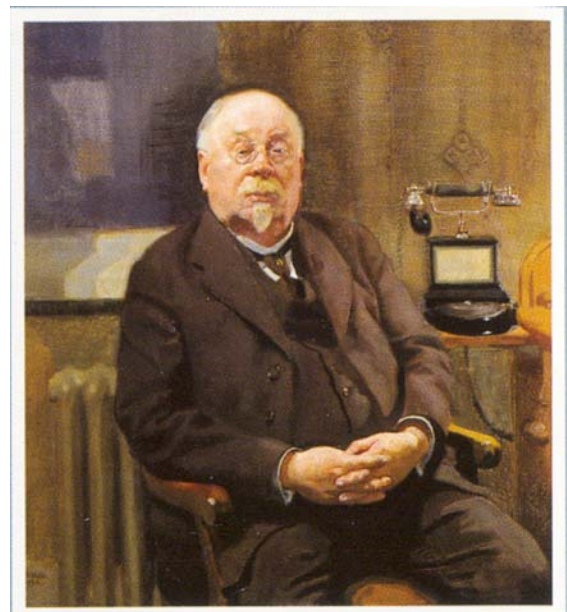
LME:llä oli useita pikapuhelimia, joista tämä on vanhin ja kaunein. Se onkin melko haluttu koriste-esine.

Konetta on käytetty toimistoissa. Sillä pääsee yhteyteen talon sisällä halutun toisen sisäisen puhelimen kanssa edessä olevasta kiertyvästä vivusta valitsemalla. Mallia tehtiin myös 15 linjan puhelimena.

PIKAPUHELIN 30 LINJALLE, MALLIVUOSI 1905

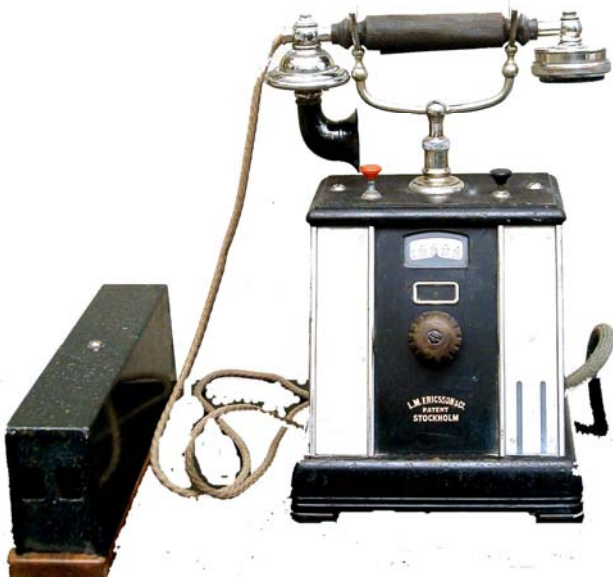
Tämä puhelin on kiinnostava erityisesti siksi, että se on kuvattu Antti Favénin 1924 maalaamassa Fredrik Rosbergin muotokuvassa. Kyseessä on melko varmasti sama yksilö, sillä muuten on vaikea kuvitella, miten tämä melko harvinainen kone olisi joutunut kokoelmiimme, ja miksi sitä olisi säilytetty näin hyvin. Rosberg toimi Helsingin

Puhelinyhdistyksen toimitusjohtajana 1898 – 1924 Wadénin jälkeen. Hän tuli Wadénin palvelukseen melko pian valmistuttuaan diplomi-insinööriksi 1878. Hänen sanotaan olleen Wadénin oikea käsi, ja hän kuuluukin Suomen puhelintoimen suuriin pioneerihahmoihin. Tavallaan sitä kuvaa, että hän halusi muotokuvaansaakin merkittävälle paikalle puhelimen

PIKAPUHELIN
50 LINJALLE,
MALLIVUOSI 1910

Puhelin on tarkoitettu suurehkon yrityksen käyttöön. Näin suurta linjamäärää varten tarvitaan talon sisällä tukeva kaapeliverkko. Linjoista 8 voi olla keskusjohtoja ja loput talon sisäisiä.

TELEGRAFVERKETS VERKSTAD

AB 112, MALLIVUOSI 1894

Ruotsin valtiollisella puhelinyhtiöllä Telegrafverketillä oli oma puhelintehdas. Se ryhtyi 1894 valmistamaan tätä puhelinmallia, koska pöytäpuhelimista oli kova kysyntä. Puhelin on arkkitehti G. Clasonin suunnittelema ja eräs ensimmäisistä teollisista tuotteista Ruotsissa, jonka muotoilussa on käytetty alan ammattilaista. Muotoilu olikin edellä aikaansa, sillä esim. LME valmisti ensimmäisen täyskoteloidun puhelimensa vasta 1902. Konetta tehtiin lähes kaksi vuosikymmentä, ja se oli monta vuotta Telegrafverketin vakiomalli. Alkuvuosina koneessa olleet hienot koristemaalaukset jäivät 1900-luvun puolella pois.

AB TELEFONFABRIKEN

NR. 10, 'TUNNAN'
MALLIVUOSI 1896

Stockholms Allmänna Telefonaktiebolag katsoi 1895-luvun puolivälissä, että se ei saanut riittävän nopeasti puhelimia LME:ltä. Se perusti oman tehtaan, joka ryhtyi valmistamaan lähes täysin LME:ltä kopioituja puhelimia. Tätä mallia kutsutaan Tynnyriksi (Tunnan), koska koneisto on peitetty tynnyrin muotoisella peltivaipalla. Tämä onkin oikeastaan ainoa ero LME:n 1892 markkinoille tuomaan 'Luurankopuhelimeen'. ABT:n taru loppui 1902, kun LME osti sen.

NR. 12, MALLIVUOSI 1896,
MODERNISOITU

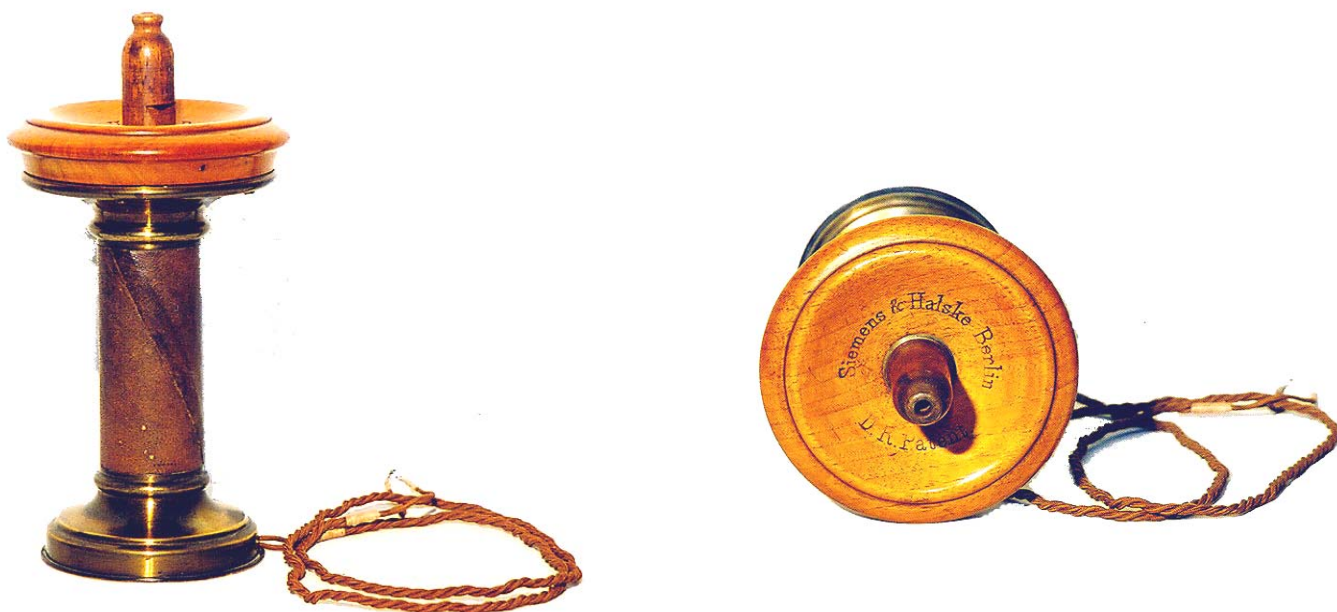

Pian ABT alkoi tehdä tätä puhelinta, joka muistuttaa niin paljon LME:n 'Luurankoa', että näitä on jo vaikea erottaa toisistaan. Museopuhelin on Helsingin Puhelinyhdistyksen työpajassa 1980-luvulla modernisoitu yksilö. Siihen on lisätty valintalevy ja vaihdettu nykyaikainen puhepiiri niin, että se toimii hyvin nykyisessä puhelinverkossa. HPY:llä oli vanhassa Korkeavuorenkadun graniittilinnassaan luksuskabinetti, joka oli nimetty Dan. Joh. Wadénin mukaan. Sisustus oli vanhaa tyylikalustoa. Siksi kabinettiin haluttiin tällainen uusvanha antiikkipuhelin.

SIEMENS & HALSKE

VIHELLYSKUTSUPUHELIN, VALMISTETTU 1978

Siemens kopioi mallin suoraan Bellin ensimmäisestä kaupallisesta puhelimesta, koska tällä ei ollut patenttisuoja Euroopassa. Se varusti puhelimensa irrallisella pillillä, johon puhaltamalla saatiin vastapuolen puhelimesta kuulumaan kutsuääni. Puhelinta voitiin käyttää vain kiinteällä kahden paikan välisellä yhteydellä. Kun pilli otettiin pois, soittaja puhui keskellä olevaan reikään. Sisällä oleva metallikalvo värähteli puheen tahdissa ja aiheutti kalvon lähellä olevan magneetin ympärillä olevassa käämissä sähkövirran. Tämä sai toisen pään puhelimen kalvon värähtelemään, ja sen haltija kuuli puheen samasta keskireiästä. Mitään paristoa ei siis tarvittu. Puhelin on yleensäkin melko harvinainen. Museopuhelin on lähes ainutlaatuinen, koska siinä on puupilli normaalin arabikumista valmistetun sijasta.

OMK SÄHKÖPAJA

PUHELIN, VALMISTUSVUOSI NOIN 1890

Tämän puhelimen valmistaja on perimätiedon mukaan OMK Sähköpaja-niminen firma. Mitään dokumentteja tästä pajasta ja sen tuotannosta ei ole. Kone on itse asiassa keskeltä katkaistu Wadénin seinäpuhelin vuodelta 1890. Siinä ei muuta valmistamista ole tarvittu kuin alaosakotelon teko. Puhelin onkin varmasti tilaustyönä tehty yksittäiskappale. Wadénin tehtaan tuotantoa kone ei kuitenkaan tietävästi ole.

DAN. JOH. WADÉNS ELEKTRISKA AFFÄR

PUHELIN, MALLIVUOSI 1890

Tämä puhelin esiintyy jo Wadénin vuoden 1892 luettelossa. Sitä on valmistettu ilmeisesti hyvin pieni määrä, koska museon puhelin tuntuu olevan ainoa nykypolville säilynyt kappale. Lisäksi se on ollut hieman kalliimpi kuin Wadénin samaan aikaan syntynyt ja huomattavasti näyttävämpi seinäpuhelin. Uskomme, että nimenomaan tämä puhelin on ollut Wadénin työpöydällä hänen ollessaan HPY:n toimitusjohtaja 1882 – 1898. Tämän vuoksi se olisi säilynyt yhtiössä näin kauan hienokuntoisena. Näitä asioita on nykyään enää mahdoton tarkistaa, ellei jostain sukella esiin asiasta kertovaa kuvaa.

KRISTIAN KIRKS TELEFONFABRIKKER, TANSKA

puhelimessa kiertämällä induktorin kampea. Muuten puhelin ja keskus toimivat samoin kuin tavallisessa keskusparistojärjestelmässä. Järjestelmä on ollut käytössä lähinnä tanskalaisen Jydske Telefonin alueella muutamassa suuressa teollisuusyhteisössä 1970-luvun alkuun saakka, mutta puhelimien määrä jäi pieneksi. Tanskan ulkopuolella puhelin on lähes tuntematon, ja Tanskassakin nykyään harvinainen.

SOITTOVIRTAGENERAATTORI-PUHELIN, MALLIVUOSI 1927

Puhelimen muotoilu on peräisin jo Kirkin vuoden 1909 tavallisesta pöytäpuhelimesta. Sisuskalut ovat kuitenkin vuodelta 1927. Kone on tarkoitettu erityisiin soittovirtageneraattorikeskuksiin. Kun punaista nappia painetaan, puhelimessa oleva alternaattori eli soittovirtageneraattori lähettää keskukseen samanlaisen soittovirran, mikä syntyy tavallisessa

ELEKTRISK BUREAU, NORJA

PÖYTÄPUHELIN, MALLIVUOSI 1893

Puhelimen runko on valettua metallia ja tehty äärimmäisen koristeelliseksi. Suomessa konetta markkinoi Dan. Joh. Wadén. Hän tilasi tehtaalta näitä ilmeisesti merkittävän paljon, koska Suomeen tuotujen takakannen tekstiin oli tehtaalla lisätty tyylikkäästi 'AGENT: DAN. JOH. WADEN, HELSINGFORS'. Puhelimia ei täällä ole kuitenkaan säilynyt ehjänä kuin muutama, ja Norjassakin se on harvinainen. Kuulotorven kannatin on ollut herkkä hajoamaan, ja eräät keräilijät ovat itse valmistaneet sellaisen saadakseen täydellisen puhelimen. Museopuhelimen kaltaisista alkuperäisistä hienokuntoisista yksilöistä maksetaan melkoisia summia.